

Landskap: S K Å N E Upptecknat av: W. R. o. A. L.
Härad: Norra Åsbo Adress: Lund
Socken: Örkelljunga Berättat av Karl Danielsson
Uppteckningsår: 1933 Född år 1853 i Örkelljunga

Uppteckningen rör

Fiskemetoder:

Vemmentorpssjön. Gårdsjön och Kroksjön. Åsljungasjön.

Skriv endast på denna sida!

13 sid.

ACC. NR. 5148

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: S K Å N E Upptecknat av: W. R. A. L.
Härad: Norra Åsbo Adress: Lund
Socken: Örkelljunga Berättat av Gustav Lindgren, Tockarp
Uppteckningsår: 1933 Född år i

Uppteckningen rör

Fiskemetoder:

Nätinköp

Ålfiske: ålakistor och laner

Bur med stålträdsnät

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5148

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: S K Å N E Upptecknat av: W.R. - A.L.
Härad: Norra Åsbo Adress: Lund
Socken: Örkelljunga Berättat av Alfred Johansson
Uppteckningsår: 1933 Född år 1870 i Åsljunga

Uppteckningen rör

F I S K E

Skjutning av fisk med armborst

Snärjning

ACC. NR. 5148

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: S K Å N E Upptecknat av: W.R. - A.L.

Härad: Norra Åsbo Adress: Lund

Socken: Örkelljunga Berättat av Tillskärare Ahlgren

Uppteckningsår: 1933 Född år i Örkelljunga

Uppteckningen rör

Fiske: Skjutning med armborst

Klumma ål.

Skriv endast på denna sida!

5148

1.

F I S K E

Danielssons far, Johannes Danielsson, var från Värnamo. Han kom med Kapten Emmers till Ringarp, Örkelljunga sn, blev ladufogde i Lärkesholm och köpte slutligen ett ställe i Sonnarp, dog 1879. Danielsson gifte sig och är sedan 53 år tillbaka bosatt i Åsljunga, där han haft flera förtroendeuppdrag och varit fjärdingsman, auktionsman, nämndeman m.m.

Danielsson omtalar hur intresserad fiskare hans far var, men han glömmer ej heller nämna, att det inte alltid var så roligt att under uppväxtåren tidigt om morgnarna följa med till sjön och hjälpa till med att ro och sedan reda upp näten för att slutligen frusen och trött efter en kopp kaffe gå ut i lantbruket och köra eller för-
rätta andra jordbrukssysslor, medan fadern gick och tog sig en lur. Ej så underligt då, att sonen ej fick samma intresse som fadern.

Fadern brukade till billigt pris köpa "sillanäringar" av fiskarna i Kullen. Det var gamla kasserade nät, av vilka han tillver-

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Persönalia

Inköp av
nät.

kade han fiskegarn både fin- och grovmaskade, huvudsakligen att fånga smärre fisk med. Sådana nät kunde han följaktligen få för några få kronor.

Fisket, som han omtalar, bedrevs i Vemmentorps-, Krok- och Gårdsjöarna och senare i Åsljungasjön.

Fiskredskapen voro ljuster, garn, ålakistor, ålarevar "utter", mjärdar, glinder, töjar.

Ljusterjärnet : "ljustran" : bestod av ett långt skaft av trä, på vilket själva ljustran fästs medelst en hylsa. Vinkelrätt mot denna satt på tvärjärnet (se teckn. o fot.) omväxlande hullingförsedda piggar med sådana utan (vanligen sju av förra slaget)

Vid ljustring, som skulle äga rum på natten, deltog två man. Den ene skötte ljustran och stod i aktern och singlade sakta med ljusterstaken så att båten sakta drevs framåt. Varsamhet måste ju iakttagas för att ej skrämma fisken, som ju nattetid står alldeles orörlig och är lätt komma in på livet. Den andre mannen skulle sköta fyren mitt på båten. För detta ändamål hade man fäst en järnklyka (se brandjärn) på ekan

Redskap.

Ljustring

I klykan sattes "tjärebränne, stobbabränne, kaudebränne". Bålet antändes, och lockade med sitt starka sken fisken nära båten. Då en fisk kom i sikte saktade mannen av båtens rörelse och siktade noga med ljustran och stötte till, många gånger så häftigt, att fisken gick mitt av. "De voro med ute på ljustra", då isen gått av sjöarna.

I bäskarna sattes ålakistor helt avspärrande bäcken. Dessa voro hopspikade av tätt ställda ribbor, mellan vilka vattnet silade, lämnande ålen kvar. Ålen fick man bättre tag på, om man tog sand i händerna. Somliga brukade också ha en särskild tråttång, med vilken de plockade upp ålen. Ålen går bäst på sommaren och fram till okt. november. Bäst "går han", då mycket nytt, grumsigt vatten kommer oppi från backarna - "ålaflo", som man brukar säga - likaså mörka höstnätter.

I sjöarna fångades ålen på ålarevar - i senare tider i bäckarna i hämmor-. En sten i vardera ändan av reven höll "sträckreven" utmed botten. För att få tag i sträckreven fanns i vardera ändan ett flöte av furubark (spetsigt i ena ändan), som med en ganska lång tråd fästs i reven. På denna och med ungefär en alns avstånd från

Ålakistor

Se bif. bild.

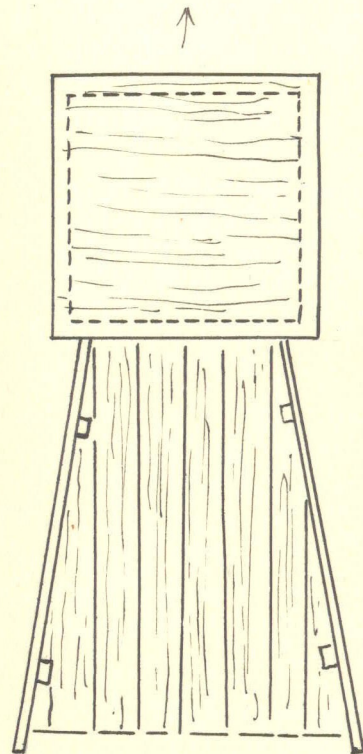
Ålarevar

Ålvista.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

5748

Skåne 4
N. Åbo
Örskällvinga
Sommaer

H. 113 cm

Br. 172 x 172 cm

Djup

Diam.

Ågare:

Sommaer. Ålvista.

Negativ.

Beskrivning: Älphista Vertikalt ställda järnstänger
Lock och botten av trä

Omändringar:

Användning:

Historia:

Litteratur:

Anmärkingar: Älphistan ligger vid bächen, som från Kaskojön flyter
ut i Vermentorpsjön (i närheten av Jämsläst)
Där älphistan som står finns resten (kruvstenar) av en gammal
matta (katta).

Ant. av: W. R. A. L. 1933.

varandra voro de omkring $3/4$ aln långa tavsarna fästa. Ålarevarna mata-
des med stor mask, som man efter regn plockade om kvällarna vid ljus.
Revarna förvarades i ålasåll (ålarevslådor), bestående av fyra kantställ-
da hopspikade brädlappar. Hål borrades i bräderna och i dessa sattes
pinnar, så att de korsade varandra. Krokarna fästes i sågade hack.
Ålen var av två slag: 'näbbålar', som hade finare kött än 'slukålen'.
Den senare fanns här ej gott om. Den var större, hade bredare huvud
men var ej så god.

Braxnen lekte ett par gånger om året, dels då enebusken rök,
dels då göken gol. Man kunde lätt finna lekställena, för vattnet var klart
och man kunde se braxarna stå där med stjärten i vädret, där smått gräs
växte på sjöbottnen. Det kunde vara på en omkrets så stor som gården.
Då gällde det att så tyst som möjligt sätta ut de stormaskiga braxgarnen
omkring leken i ett par omgångar, så att den yttre ringens nät lågo
mittför öppningarna mellan den inre. Då 'linjerna' voro klara kördes
fisken på näten genom att blaska och plumsa, varvid fångsten kunde bli
ganska god. En gång lyckades far på en dag fånga 300 - 400 kg braxen.

Braxen

Fick man mycket fisk, skars den upp rensades och saltades, torkades och hängdes upp på loftet på ett spett, tills den kom till användning. Därvid blöttes den ånyo upp och anrättades.

Kortare tider förvarades fisken i sumpar av bräder och togs ur dessa med tillhjälp av en glip (håv). Glipen kom även till användning vid krokfiske, då det gällde att taga upp någon större fisk, och man riskerade, att fisken antingen satt löst på kroken eller att tavsens ej skulle hålla. Glipen knöts av fiskegarn till en påse eller strut, som fästes på en järnbåge med träskäft.

Ett omtyckt men ganska ansträngade fiske var att glindra samt ro utter (*uttern*). Det gick bäst, då det var mulet. Uttern bestod av en vanlig bräda, som tillspetsats i ena ändan. På utterns ena långsida fästes en lina, som måste vara stark, då det frestade ganska mycket, både då det kom stor fisk på eller fastnade med krokarna någonstans. På lina knöts med en eller ett par famnars avstånd vanliga ålkrokar med mask på sam agn eller eventuellt mört eller skall. Man skulle helst var två då man rodde utter. Den ene fick ro, den andre sköta uttern. Brädan lades

Skriv endast på denna sida!

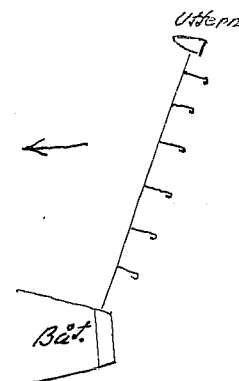
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Förvaring

Glip (håv)

Glindra.

Ro utter

ut vid sidan om båten, och krok efter krok fick följa efter, tills alla voro ute. Man lät uttern glida utmed vasskanterna längs stränderna och 'fiskade' på detta sätt ett ganska stort område.

Mindre bäckar östes ibland. Antingen dämdes bäcken upp här och där för tillfället, så att bäcken nedom fördämningen blev torr, eller leddes bäcken i en annan fåra. Då vattentillförseln så hämmats östes "hölorna" dvs. de djupare ställen i en rätta bäckfåran och fisken plockade man opp. Därpå leddes bäcken åter i sitt rätta läge igen. Upprepades en gång då och då.

Mindre fisk fångades huvudsakligen i mjärdar. Äldre mjärdar voro flätade av träspånor med strutar inåt slutande med 'majlyckor', genom vilka fisken kom in men ej hittade ut igen. Nyare mjärdar bestå av en träställning, över vilken man spännt ett nät av grovt, knutet fiskegarn. Numera äro ställningarna ersatta av galvaniserade järntrådsringar.

På vintern sattes töjar med agn på kroken för gädda. Som agn användes mört. Man högg sönder "rödet alle" (ruttet, murket ale)

Bäckfiske,

ösning

Mjärdar

Vinterfiske

sätta töjar

5148

7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Däri fanns det gott om vita maskar, som man tog vara på. Dessa tog man till agn för att på små spön fiska upp mört o.d., vilka i sin tur sattes på de större krokarna, som voro fästade på en lång flätad tagelrev. Reven var virad om en tråklyka. Då gäddan huggit, drogs reven ur ett hack och löpte ut i sin fulla längd, varvid gäddan snart tröttade ut sig. Då fiskaren fick se, att det nappat, skyndade han dit, passade på så att inte reven kom att nätas av mot iskanten, högg upp hålet och halade slutligen in gäddan, då den tröttats. Vid vinterfisket användes i st. för håv en särskild krok av järn, som höggs i fisken, då den skulle lyftas ur vattnet.

F I S K E :

Förr köpte de här nät (koljenät) från Kullen. Det var ganska stormaskiga nät och användes vid fångst av gädda, braxen och abborre.

Nät

Ålfiske: i Wemmentorpsjön utmynna inte mindre än tretton sjöar. Vid den lilla Stenså, som flyter strax härnerom har legat en ålakista 6 " 8 fot. Den äges av de båda byarna Sonnarp och Tockarp gemensamt men har sedan flera år fått förfalla, så nu är det bara ett par mindre rester kvar. Den bestod av lodrätt stående träspjälor fästa på en grövre trästomme. I min barndom kunde de få ända till 25 - 30 kg. på en dag.

Ålfiske

Ålkistor

Då det var mycket vatten, sattes laner vid sidan om ålakistorna. Dessa brukade gamla gummor binda. Ibland hade man en, ibland två menlycker i lanerna, det var långa strutar, som gick inuti.

Laner

Lindgren tillverkade själv ett slags bur 2 m. lång och 60 cm. i fyrkant beklädd med 1-tums ståltrådsnät. I denna fick han en gång en gädda på 9 kg.

Bur

5148

1.

Skjutning av fisk med armborst.

Alfred Johansson, som är mycket intresserad av jakt och isynnerhet fiske, omtalar hur man för c:a 40 år sedan (han är nu 63 år) sköt fisk med armborst i Stenså. Gäddorna stodo vid "åkanneblana". Armborstet mestod av en stålbåge, som är smalare mot båda ändarna och däremellan är fäst en stark sträng. Vid bågen sitter fäst en tråkolv med en ränna, i vilken pilen lägges. På pilen sattes ett ljuster.. Då man skulle skjuta, fick man nog beräkna det djup, på vilket gäddan stod, och sikta därefter. Det var blott då hon stod precis i ytan, som man kunde sikta direkt på henne. Stod hon på djupare vatten måste man beräkna detta och sikta närmare än hon tycks befinna sig för att kunna råka med ljustret. Var det en stor gädda, kunde hon gå långt med ljustret, men förr eller senare flöt hon upp.

11
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Snärjning av fisk.

Till detta ändamål användes en lång stake, på vilken en snärja fästs. Denna bestod av en mässingstråd, som glödgats för att bli smidig och böjlig. En rännesnärja göres genom att vika ena trådändan till en ögla, genom vilken tråden trädas. Man fick försiktigt närma sig den fick, som skulle snärjas, tills man kom inom räckhåll och ej göra några häftiga rörelser. Snärjan föres sakta framifrån över huvudet, tills den kommer strax bakom gällocken. Då sliter man häftigt till, så att snärjan dras åt. Då gäller det dels om den kommit på rätt plats, så att den ej glider, dels att den är tillräckligt stark, så att den håller, dels att man beräknat dess storlek något så när lagom, så att snaran ej rör vid fisken. Det är oerhört spännande om det är en stor fisk, och mången fiskare har blivit nervös och fumlat så att fisken kilar i väg.

5148

Fiske .

Skjutning med armborst.

Tillskärare Ahlgren omtalar, att hans morfar, som bott i Danarhuset i Elnabygge vid Stenså sköt gäddor med armborst.

Klumning: Ett sätt att fiska ål på var klumning: klumma ål.

På en c:a en meter lång sytråd trädde mask, daggmask. Allt sammans klummades ihop och en grövre tråd av flätat tagel bands vid. Ett blysänke på ungefär ett hg. bands vid för att tynga ner det hela på botten, där ålen höll till. Då denne nu slukade hela klumman, passade fiskaren på att kvickt draga upp reven, varvid ålen följde med. Detta fiskesätt bedrevs i Rönne å.

(Ahlgren är c:a 40 år och är bosatt i Örkelljunga).

Skriv endast på denna sida!

13
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skjutning med
armborst

Klumma ål.